

Codul deontologic al arhivistului*

INTRODUCERE

01. Un cod de deontologie pentru arhiviști își propune să stabilească reguli superioare de conduită pentru profesiunea arhivistică. Acesta își propune să familiarizeze noii membri ai profesiei cu aceste reguli, să amintească arhiviștilor experimentați responsabilitățile lor profesionale și să inspire încrederea publică în profesiune.

02. Termenul „arhivist”, așa cum este el utilizat în acest Cod, se aplică tuturor aceluia care se ocupă cu controlul, păstrarea, deținerea, prezervarea și administrarea arhivelor.

03. Instituțiile specializate și serviciile de arhivă sunt încurajate să adopte politici și practici care să permită aplicarea acestui Cod.

04. Codul este menit să asigure un cadru etic de conduită pentru membrii profesiei, dar nu oferă soluții specifice problemelor particulare.

05. Toate principiile sunt însoțite de comentarii; principiile și comentariile, considerate împreună, constituie Codul de deontologie arhivistică.

06. Punerea în aplicare a Codului depinde de bunăvoința instituțiilor de arhive și a asociațiilor profesionale. Aceasta poate lua forma unui efort educațional, precum și a unui mecanism de orientare în cazuri de îndoială, pentru examinarea conduitei contrare eticii și, dacă se consideră potrivit, pentru aplicarea sancțiunilor.

CODUL DE DEONTOLOGIE

1. Arhiviștii trebuie să protejeze integritatea materialului arhivistic și să garanteze astfel că acesta continuă să fie o mărturie a trecutului demnă de încredere.

Îndatorirea principală a arhiviștilor este de a menține integritatea documentelor aflate în grija și în custodia lor. În îndeplinirea acestei îndatoriri ei trebuie să țină cont de drepturile și de interesele legitime, adesea discordante, ale angajaților, ale proprietarilor, ale persoanelor citate în documente și ale utilizatorilor, de trecut, de prezent și de viitor. Obiectivitatea și imparțialitatea arhiviștilor constituie măsura profesionalismului lor. Ei trebuie să reziste la orice presiune, de oriunde ar veni, vizând manipularea informațiilor cu scopul de a disimula sau de a deforma faptele.

* Codul de deontologie arhivistică a fost aprobat de cel de al XIII-lea Congres Internațional al Arhivelor (Beijing, 6 septembrie 1996). Prezenta traducere s-a făcut după: *Code of ethics*, „ICA Bulletin”, nr. 47 (1997-1), pp. 22-24.

2. Arhiviștii trebuie să evalueze, să selecționeze și să mențină materialul arhivistic în contextul său istoric, juridic și administrativ, în respectul principiului provenienței, păstrând și făcând astfel evidente interrelațiile originale ale documentelor.

Arhiviștii trebuie să acționeze în conformitate cu principiile și cu practica general recunoscute. Arhiviștii trebuie să-și îndeplinească îndatoririle și funcțiunile în conformitate cu principiile arhivistice privitoare la crearea, păstrarea și stabilirea destinației arhivelor curente și intermediare, inclusiv a documentelor electronice și multimedia, selecționarea și preluarea documentelor în vederea arhivării, asigurarea, protecția, conservarea și restaurarea arhivelor de care răspund, precum și ordonarea, inventarierea, publicarea și pregătirea lor pentru folosire. Arhiviștii trebuie să evalueze documentele cu imparțialitate, fundamentându-și judecata pe o profundă cunoaștere a cerințelor administrative și a politicilor de achiziționare ale instituțiilor lor. Ei trebuie să ordoneze și să inventarieze documentele reținute pentru păstrare în conformitate cu principiile arhivistice (și anume principiul provenienței și principiul ordinii originale) și cu normele universal recunoscute, în timpul cel mai scurt pe care îl permit resursele de care dispun. Arhiviștii trebuie să preia documentele în conformitate cu obiectivele și cu resursele instituției lor. Ei nu trebuie să urmărească sau să accepte preluări de documente atunci când acțiunea ar periclita integritatea sau securitatea documentelor; ei trebuie să coopereze pentru a asigura prezervarea acestor documente în depozitele cele mai potrivite. Arhiviștii trebuie să coopereze la repatrierea arhivelor dislocate.

3. Arhiviștii trebuie să protejeze autenticitatea documentelor în cursul prelucrării, prezervării și folosirii.

Arhiviștii trebuie să se asigure ca valoarea arhivistică a documentelor, inclusiv a documentelor electronice și multimedia, să nu fie afectată prin lucrările arhivistice de evaluare, ordonare și inventariere, sau de conservare și folosire. Orice selecționare trebuie să se facă în conformitate cu metode și criterii stabilite cu grijă. Înlocuirea originalelor cu alte formate trebuie să se facă în lumina valorii legale, informaționale și intrinseci a documentelor. În situația în care unele documente supuse restricției de folosire au fost scoase temporar din dosare, faptul trebuie să fie adus la cunoștința utilizatorului.

4. Arhiviștii trebuie să asigure permanenta accesibilitate și inteligibilitate a materialelor de arhivă.

Arhiviștii trebuie să selecționeze documentele ce urmează a fi păstrate sau care urmează a fi distruse având în vedere cu prioritate păstrarea mărturiilor esențiale ale activității unei persoane sau ale unei instituții care a produs și a acumulat documente, dar în egală măsură și în funcție de evoluția intereselor cercetării științifice. Arhiviștii trebuie să fie conștienți că achiziționarea documentelor de origine dubioasă, chiar interesante, ar putea să încurajeze comerțul ilegal. Ei trebuie să coopereze cu alți arhiviști și cu serviciile autorizate

pentru identificarea și urmărirea persoanelor suspectate de furtul documentelor de arhivă.

5. Arhiviștii trebuie să țină evidența și să fie în măsură să justifice acțiunile lor asupra materialului arhivistic.

Arhiviștii trebuie să popularizeze practici eficiente de înregistrare pe parcursul întregului ciclu de viață al documentelor și să coopereze cu creatorii de arhivă pentru elaborarea de noi formate și de noi practici de gestionare a informației. Ei trebuie să se preocupe nu numai de preluarea documentelor existente, dar să se asigure și de faptul că informația curentă și sistemele de arhivă încorporează chiar de la început proceduri corespunzătoare de păstrare a documentelor valoroase. Arhiviștii care negociază transferul de documente cu deținătorii sau cu oficialii acestora trebuie să vegheze asupra deciziilor corecte bazate pe deplina luare în considerare – când este aplicabilă – a următorilor factori: autoritatea de a transfera, dona sau vinde; aranjamentele sau beneficiile financiare; planurile de prelucrare; drepturile de reproducere (copyright) și clauzele de acces la documente. Arhiviștii trebuie să țină o evidență permanentă care să informeze asupra preluărilor de documente, conservării acestora și asupra întregii munci arhivistice executate.

6. Arhiviștii trebuie să promoveze cel mai larg acces posibil la materialul arhivistic și să ofere servicii imparțiale pentru toți utilizatorii.

Arhiviștii trebuie să elaboreze atât instrumente generale de informare științifică, precum și instrumente specifice cât mai potrivite pentru toate documentele aflate în gestiune. Ei trebuie să ofere consultații imparțiale pentru toată lumea și să utilizeze resursele existente pentru a asigura o gamă echilibrată de servicii. Arhiviștii trebuie să răspundă cu amabilitate și cu spirit de bunăvoință la toate cererile rezonabile privind fondurile pe care le dețin și să încurajeze folosirea lor într-o măsură cât mai largă posibil, în concordanță cu politicile instituționale, protecția arhivelor deținute, considerentele legale, drepturile individuale și înțelegerile convenite cu donatorii. Ei trebuie să explice potențialilor utilizatori restricțiunile pertinente. Arhiviștii trebuie să descurajeze restricțiunile nejustificate de acces și de folosire, dar pot să recomande sau să accepte drept condiții de preluare restricții clar formulate pentru o durată limitată. Ei trebuie să vegheze cu fidelitate și să aplice cu imparțialitate toate înțelegerile convenite cu prilejul preluării dar, în interesul liberalizării accesului, trebuie să renegocieze condițiile atunci când împrejurările se schimbă.

7. Arhiviștii trebuie să asigure atât accesul la documente, cât și respectul vieții private și să acționeze în limitele legislației în vigoare.

Arhiviștii trebuie să aibă grijă ca viața persoanelor fizice și juridice, precum și securitatea națională să fie protejate fără a se distruge informația, în special în cazul documentelor electronice, unde aducerea la zi și ștergerea constituie o practică obișnuită. Ei trebuie să respecte viața privată a indivizilor care au creat sau care constituie subiectul documentelor, în special a acelor care nu au fost consultați asupra folosirii sau destinației documentelor.

8. Arhiviștii trebuie să folosească încrederea specială ce le-a fost acordată în interesul general și să evite folosirea poziției lor pentru a obține beneficii necuvenite pentru ei sau pentru alții.

Arhiviștii trebuie să se abțină de la activități care le-ar putea prejudicia integritatea profesională, obiectivitatea și imparțialitatea. Ei nu trebuie să beneficieze financiar sau în alt mod personal în detrimentul instituțiilor, utilizatorilor sau colegilor. Arhiviștii nu trebuie să colecționeze documente originale și nici să participe la vreo formă de comerț de documente în interesul lor personal. Ei trebuie să evite activitățile care ar putea crea în opinia publică impresia unui conflict de interese. Arhiviștii pot să folosească arhivele deținute de instituție pentru cercetări și publicații personale cu condiția ca o astfel de activitate să fie făcută după aceleași reguli ce au fost impuse celorlalți utilizatori de documente. Ei nu trebuie să dezvăluie și nici să folosească informațiile obținute în procesul muncii asupra documentelor la care accesul este supus restricției. Ei nu trebuie să accepte ca interesele lor personale de cercetare sau de publicare să interfereze cu propriile îndatoriri profesionale sau administrative pentru care sunt angajați. Când utilizează documentele instituției lor, arhiviștii nu trebuie să folosească depistările nepublicate ale cercetătorilor fără a notifica în prealabil acestora intenția de folosire. Arhiviștii pot să recenzeze și să comenteze lucrări ale altor cercetători din domeniul lor de activitate, inclusiv lucrări bazate pe documente deținute de instituția proprie. Arhiviștii nu trebuie să permită imixtiuni ale persoanelor din afara profesiei în practica și în obligațiile lor.

9. Arhiviștii trebuie să aspire la performanța profesională prin perfecționarea sistematică și continuă a cunoștințelor lor arhivistice și prin împărtășirea rezultatelor cercetărilor și experienței proprii.

Arhiviștii trebuie să depună eforturi pentru dezvoltarea priceperii și cunoștințelor lor profesionale, pentru a contribui la progresul arhivisticii și pentru a veghea ca persoanele aflate sub îndrumarea lor, la muncă sau la pregătire, să fie în măsură să-și execute sarcinile într-o manieră competentă.

10. Arhiviștii trebuie să promoveze protecția și folosirea moștenirii documentare universale prin cooperarea cu membrii profesiei proprii sau ai altor profesii.

Arhiviștii trebuie să urmărească stimularea cooperării, să evite conflictele cu colegii de breaslă și să rezolve dificultățile prin încurajarea respectului față de normele arhivistice și de etică profesională. Arhiviștii trebuie să coopereze cu membrii profesiei înrudite pe baza respectului și înțelegerii reciproce.

Traducere: Florea Oprea